

J.M. COETZEE
Zilele de școală
ale lui Isus

Traducere din engleză de
IRINA HOREA

HUMANITAS
fiction

*Algunos dicen: Nunca segundas partes fueron buenas.*¹
Don Quijote II, 4

---

1. „Unii spun: Nici o a doua parte n-a fost vreodată bună.“ Miguel de Cervantes, *Don Quijote de la Mancha*, traducere de Sorin Mărculescu, vol. II, 4. (N. tr.)

Capitolul 1

Se așteptase ca Estrella să fie mai mare. Pe hartă, apare ca un punct de aceeași dimensiune ca Novilla. Dar Novilla era un adevărat oraș, câtă vreme Estrella nu e altceva decât un orașel de provincie întins într-o regiune de dealuri, câmpuri și livezi, străbătut de albia șerpuită a unui râu leneș.

Va fi posibilă o viață nouă în Estrella? În Novilla, putuse conta pe Centrul de Relocare să se ocupe de cazare. Aici vor reuși, el, Inés și băiatul, să-și găsească o locuință? Centrul de Relocare este binevoitor, este întruchiparea ca atare a bunăvoinței de tip impersonal; dar de bunăvoința aceasta au parte și cei care fug de lege?

Juan, autostopistul care li s-a alăturat în drumul spre Estrella, le-a sugerat să-și caute de lucru la una dintre ferme. Fermierii au mereu nevoie de mână de lucru, zice el. Fermele mai mari au chiar și dormitoare pentru muncitorii sezonieri. Dacă nu-i sezonul portocalelor, e al merelor; dacă nu-i sezonul merelor, e al strugurilor. Estrella și împrejurimile sunt un adevărat corn al abundenței. Dacă vor, poate să-i ducă el la o fermă la care au lucrat cândva niște prieteni de-ai lui.

El face schimb de priviri cu Inés. Să urmeze sfatul lui Juan? Bani nu intră în discuție, are o grămadă de bani în buzunar, ar putea pur și simplu să stea la hotel. Dar, dacă autoritățile din Novilla chiar îi urmăresc, atunci ar duce-o mai bine printre sezonierii anonimi.

— Da, zice Inés. Hai să mergem la ferma asta. Am stat destulă vreme înghesuiți în mașină. Bolívar are nevoie de spațiu.

— Și eu cred la fel, spune el, Simón. Dar la fermă nu-i ca în tabără. Ești pregătită, Inés, să stai în soare și să culegi cât e ziua de lungă fructe?

— O să-mi fac norma, nici mai mult, nici mai puțin.

— O să pot și eu să culeg fructe? vrea să știe băiatul.

— Din păcate, nu, tu nu, spune Juan. Ar fi o încălcare a legii. Ar fi exploatare de minori.

— Nu mă deranjează să fiu exploatat, zice băiatul.

— Sunt sigur că fermierul te va lăsa să culegi fructe, spune el, Simón. Dar nu prea multe. Nu cât să fii exploatat.

Străbat Estrella cu mașina, înaintând pe strada principală. Juan le arată piața, clădirile administrative, muzeul modest și galeria de artă. Trec peste un pod, lasă orașul în urmă, urmează albia râului, până zăresc o casă impunătoare pe coasta unui deal.

— Asta-i ferma de care vorbeam, zice Juan. Aici au găsit de lucru prietenii mei. *Refugio* e-n spate. Arată cam prăpădit, dar de fapt e destul de confortabil.

Refugio este făcut din două șoproane lungi, din tablă zincată, legate printr-un gang acoperit; într-o parte e un spălător. Simón parchează mașina. Nu îi întâmpină nimeni, doar un câine încărunit, țepăn de picioare, care, de la capătul lanțului său, mârâie spre ei, își dezvelește colții galbeni.

Bolívar se descolățește și se prelinge din mașină. Ținându-se la distanță, inspectează câinele străin, apoi decide să-l ignore.

Băiatul se repede în șoproane, reapare.

— Au priciuri duble, strigă el. Pot să dorm pe priciul de sus? Vă rog!

Acum, o femeie corpolentă, încinsă cu un șorț roșu peste o rochie de bumbac largă, își face apariția din spatele casei și se apropie de ei cu mers clătinat.

— Bună ziua, bună ziua! strigă ea. Studiază mașina încărcată: Veniți de departe?

— Da, de departe. Ne întrebam dacă mai aveți nevoie de niște mână de lucru.

— Întotdeauna avem nevoie de mână de lucru. Unde-s doi, puterea crește – nu zice așa la carte?

— N-o să fim decât doi, soția mea și cu mine. Prietenul nostru aici de față are treburile lui. Acesta e băiatul nostru, îl cheamă David. Iar el e Bolívar. Se va găsi un loc pentru Bolívar? Face parte din familie. Nu mergem nicăieri fără el.

— Bolívar e numele lui adevărat, spune băiatul. E alsacian.

— Bolívar. Un nume frumos, comentează femeia. Neobișnuit. Sunt sigură că se va găsi un loc pentru el, atâta vreme cât se poartă frumos și se mulțumește să mănânce resturi, și nu se ia la bătaie, și nu zburățește găinile. Muncitorii sunt în livezi la ora asta, dar eu o să vă arăt locurile de dormit. În stânga, domnii, în dreapta, doamnele. Mă tem că nu există camere pentru familiști.

— Eu o să fiu în partea domnilor, spune băiatul. Simón spune că pot dormi pe priciul de sus. Simón nu e tatăl meu.

— Fă cum vrei, tinere. Loc e destul. Ceilalți se întorc...

— Simón nu e tatăl meu adevărat și David nu e numele meu adevărat. Vrei să-mi știi numele adevărat?

Femeia îi aruncă lui Inés o privire contrariată, pe care Inés se preface că n-o remarcă.

— Am jucat un joc în mașină, intervine el, Simón. Ca să ne treacă vremea. Încercam să ne dăm nume noi.

Femeia ridică din umeri.

— Ceilalți se întorc curând, pentru prânz, atunci o să puteți să-i cunoașteți. Plata e douăzeci de *reales* pe zi, și pentru bărbați, și pentru femei. Ziua de muncă e zi-lumină, cu două ore de pauză la prânz. În a șaptea zi, odihnă. Asta-i ordinea firească, asta-i ordinea pe care-o urmăm. În ce privește masa, noi vă oferim produsele, voi vă gătiți. Sunteți mulțumiți cu aceste condiții? Credeți că vă descurcați? Ați mai fost la cules înainte? Nu? O să învățați iute, nu e mare filozofie. Aveți pălării? O să aveți nevoie de pălării, soarele arde rău uneori. Ce să vă mai spun? Mă găsiți oricând în casa mare. Mă numesc Roberta.

— Roberta, încântat de cunoștință. Eu sunt Simón, ea e Inés, el e Juan, călăuza noastră, pe care o să-l duc înapoi în oraș cu mașina.

— Bun venit la fermă! Sunt sigură că ne vom înțelege. E bine că aveți mașină.

— Ne-a dus drum lung. O mașină de nădejde. Mai mult decât să te poți bizui pe ea n-ai ce să-i ceri unei mașini.

Până să descarce ei bagajele, muncitorii au și început să se întorcă de la livezi. Se fac prezentări în dreapta și-n stânga, li se servește prânzul, inclusiv lui Juan: pâine de casă, brânză, măsline, castroane mari cu fructe. Ceilalți sunt vreo douăzeci la număr, inclusiv o familie cu cinci copii, pe care David îi urmărește circumspect de la locul lui de la masă.

Înainte să-l ducă înapoi pe Juan la Estrella, Simón are câteva clipe între patru ochi cu Inés.

— Ce crezi? murmură el. Să rămânem aici?

— Pare un loc bun. Sunt dispusă să rămân aici, și-ntre timp căutăm și altceva. Dar trebuie să ne facem un plan. Nu am bătut atâta drum ca să mă complac într-o viață de muncitor oarecare.

El și Inés au mai discutat chestiunea asta înainte. Dacă autoritățile sunt pe urmele lor, atunci trebuie să fie prudenți. Dar e cineva pe urmele lor? Au motiv să se teamă că sunt urmăriți? Au forurile judiciare asemenea resurse încât să trimită funcționari în cele mai îndepărtate colțuri ale țării, ca să-l depisteze pe-un chiulanguiu în vârstă de șase ani? Chiar reprezintă o problemă pentru autoritățile din Novilla dacă un copil merge sau nu la școală, atâta vreme cât nu ajunge analfabet? Simón se îndoiește de asta. Pe de altă parte, dacă nu copilul chiulanguiu este cel luat în vizor, ci cuplul care, în mod fals pretinzând că sunt părinții lui, l-au ținut departe de școală? Dacă el și Inés sunt cei vânați, și nu copilul, atunci n-ar trebui să se dea la fund până când cei care-i urmăresc obosesc și se dau bătuți?

— O săptămână, propune el. Să fim niște muncitori oarecare timp de-o săptămână. Apoi mai vorbim.

Se întoarce cu mașina la Estrella, unde îl lasă pe Juan la niște prieteni de-ai lui, patronii unei imprimerii. Revenit la fermă, li se alătură lui Inés și băiatului și explorează noile împrejurimi. Vizitează livezile, sunt inițiați în tainele foarfecelor și ale coso-

rului pentru curățarea pomilor. David se lasă ademenit și dispare de lângă ei, cine știe unde, împreună cu ceilalți copii. Se întoarce la ora cinei, zgâriat pe brațe și pe picioare. S-au cățarat în pomi, zice el. Inés vrea să-i badijoneze zgârieturile cu iod, dar el n-o lasă. Se retrag devreme, la fel ca toți ceilalți, David pe priciul lui de sus.

Până la sosirea camioanelor, a doua zi dimineața, el și Inés apucă să mănânce în grabă micul dejun. David se freacă la ochi somnoros, nu li se alătură. Împreună cu noii lor prieteni, urcă în camioane și sunt duși în vie; urmând exemplul tovarășilor lor, el și Inés aburcă în spinare coșurile și pornesc la treabă.

În timp ce ei muncesc, copiii sunt liberi să facă ce vor. Conduși de cel mai mare din tribul de cinci, un băiat deșirat, slăbănog, pe nume Bengi, cu o claie de păr negru cârlionțat, urcă în fugă dealul până la iazul îndiguit cu pământ din care se irigă livezile. Rațele care înotau acolo își iau zborul speriate, toate în afară de o pereche cu boboci prea mici să zboare – în efortul de-a scăpa, perechea își îmboldește puii spre malul îndepărtat. Prea înceteți: copiii chiuitori îi ușuiesc, îi obligă să se întoarcă în mijlocul apei. Bengi începe să arunce cu pietre; cei mici îl imită. Neînstare să zboare, păsările înoată în cerc, măcăind disperate. O piatră nimerește masculul cel frumos colorat. Pasărea se înalță pe jumătate din apă, cade înapoi, lovește cu o aripă, împroașcă stropi, își trage aripa rănită. Bengi scoate un strigăt de triumf. Torentul de pietre și bulgări de pământ se întetește.

El și Inés ciulesc nesiguri urechile la hărmălaie; ceilalți culegători nu dau importanță.

— Ce crezi că se întâmplă? întrebă Inés. Crezi că David e în siguranță?

El azvârle coșul cât colo, urcă dealul, ajunge la dig la timp să-l vadă pe David îmbrâncindu-l pe băiatul mai mare cu atâta furie, încât acesta se dezechilibrează și aproape cade.

— Oprește-te! îl aude el pe David strigând.

Băiatul se uită uluit la atacatorul său, apoi se răsuște și azvârle încă o piatră în rațe.

Acum David se năpustește în apă, încălțat și îmbrăcat, și începe să dea din mâini în direcția păsărilor.

— David! strigă Simón.

Copilul îl ignoră.

Inés, aflată în via din vale, azvârle coșul și o rupe la fugă. El, Simón, n-a mai văzut-o depunând un asemenea efort de-un an de zile, de când a urmărit-o jucând tenis. E greoaie; s-a îngrășat.

Din senin, se ivește câinele mare, gonește pe lângă ea, drept ca o săgeată. În câteva clipe, s-a și aruncat în lac și a ajuns lângă David. Apucându-i cămașa în colți, îl trage la mal pe copilul care se zbate și protestează.

Ajunge și Inés. Câinele se lasă pe burtă, urechile îi stau ciu-lite, ochii o ațintesc pe femeie, așteaptă un semn, în vreme ce David, cu hainele șiroind, plânge și-l lovește cu pumnii.

— Te urăsc, Bolívar! țipă el. Băiatul ăla azvârlea cu pietre, Inés! Voia să omoare rățoiul!

El, Simón, îl ridică în brațe pe copilul care se zbate.

— Potolește-te, potolește-te, îi zice el. Rățoiul n-a murit – vezi? –, a fost doar lovit. O să se facă bine în curând. Acum cred că voi toți, copii, trebuie să plecați de-aici, să lăsați rațele să se liniștească și să-și vadă de viața lor. Iar tu nu trebuie să spui că-l urăști pe Bolívar. Îl iubești pe Bolívar, toți știm asta, iar Bolívar te iubește. A crezut că te îneci. Încerca să te salveze.

Supărat, David se zvârcolește și scapă din brațele lui Simón.

— Eu voiam să salvez rața, zice el. Nu l-am chemat pe Bolívar. Bolívar e prost. E un câine prost. Acum tu trebuie s-o salvezi, Simón. Du-te, salveaz-o!

El, Simón, își scoate pantofii și cămașa.

— Dacă insiști, o să încerc. Dar trebuie să-ți spun că felul în care înțelege rața să fie salvată poate să se deosebească de felul în care înțelegi tu salvarea. S-ar putea să vrea să fie lăsată în pace.

Între timp, au sosit și alți culegători de struguri.

— Stai – mă duc eu, se oferă un bărbat mai tânăr.

— Nu. Ești amabil, dar asta e treaba fiului meu.

Își scoate pantalonii și, în indispensabili, intră în apa maronie. Aproape fără să stropescă, Bolívar apare lângă el.

— Marș, Bolívar, murmură el. N-am nevoie să fiu salvat.

Strânși pe mal, culegătorii de struguri se uită la domnul între două vârste, care nu mai are condiția fizică de când era hamal, hotărât să îplinească voia copilului său.

Apa nu e adâncă. Abia dacă-i trece de piept. Dar abia își poate mișca picioarele în mătza moale de pe fund. N-are nici o șansă să prindă rățoiul cu aripa frântă, care se agită, stropeste pe suprafața apei, în cercuri zdrențuite, ca să nu mai vorbim de rața-mamă, care a ajuns în sfârșit pe malul îndepărtat și s-a furișat în tufișuri, urmată de bobocii ei.

Bolívar este cel care face treaba în locul lui. Plutește pe lângă el ca o fantomă, doar capul îi apare deasupra apei, prinde din urmă pasărea rănită, își strânge fălcile ca o menghină pe aripa care atârână și o trage spre mal. La început, zbatere de împotrivire, bătăi de aripă, stropi; și deodată, pasărea pare să se resemneze, să-și accepte soarta. Până să iasă el, Simón, din apă, rățoiul a ajuns în brațele tânărului care se oferise să intre în apă în locul lui Simón; copiii cercetează curioși pasărea. Deși soarele e încă sus pe cer, Simón abia dacă îi simte căldura. Tremurând, se îmbracă la loc.

Bengi, cel care a aruncat piatra și a pricinuit tot balamucul ăsta, mângâie pe cap pasărea complet pasivă.

— Spune-i că-ți pare rău de ce-ai făcut, zice tânărul.

— Îmi pare rău, murmură Bengi. Putem să-i vindecăm aripa? Să-i legăm o atelă?

Tânărul clatină din cap.

— E un animal sălbatic, explică el. Nu va accepta să poarte atelă. Atât i-a fost. E pregătit să moară. Și-a accepta soarta. Uită-te la ochii lui. A și murit.

— Poate sta pe priciul meu, spune Bengi. Îl hrănesc până se face bine.

— Întoarce-te cu spatele, zice tânărul.

Bengi nu înțelege.

— Întoarce-te cu spatele, repetă tânărul.